

Asia: VN/1007/2019

Lausuntopyyntö Yhteisöllinen kansalaistoiminta 2020 -työryhmän mietinnöstä

1. Sääntöjen vähimmäissisällön keventäminen ja uuden yhdistyksen sääntöjen kirjoittamista helpottavat olettamasäännökset – yhdistyslain 8, 10 b, 23, 24, 35, 38, 38 a, 39 a ja 40 §

Työryhmän ehdottamien uusien olettamasääntöjen perusteella, jollei säännöissä toisin määrätä:

- jäsenmaksua voidaan periä yhdistyksen kokouksen päätöksellä
- hallituksen jäseniä 3-7; hallituksen jäsenten, tilin/toiminnantarkastajan toimikausi päättyy ja uusi kausi alkaa valinnasta päättävän yhdistyksen kokouksen päättyessä
- tilikausi on kalenterivuosi
- henkilövalinnat tehdään, tilinpäätös vahvistetaan ja vastuuvapaudesta päätetään varsinaisessa yhdistyksen kokouksessa 6 kk kuluessa tilikauden päättymisestä
- kirjallinen kutsu yhdistyksen kokoukseen jäsenille 2 viikkoa ennen kokousta
- purkautuvan yhdistyksen jäljelle jäävä omaisuus on käytettävä yhdistyksen tarkoituksen edistämiseen purkamisesta päättävän kokouksen määräämällä tavalla.

Uudet olettamasäännöt perustuvat yhdistysten nykyiseen sääntökäytäntöön (mm. Patentti- ja rekisterihallituksen mallisäännöt, järjestöjen sääntömallit), joita suurin osa uusista yhdistyksistä käyttää. Tarkoitus on, ettei uusista olettamasäännöistä seuraa muutoksia vanhoille yhdistyksille.

Vastustan

Perustelut

Käytännöllinen yhdistystoiminta edellyttää sääntöjärjestelmän olevan hyvin selkeä. Olettamasäännöt tosiasiaa johtaisivat aikaisempaa suurempaan epävarmuuteen yhdistyksessä voimassa olevien sääntöjen yksityiskohtaisesta sisällöstä.

Liittomuotoisessa järjestössä on joka tapauksessa käytettävä mallisääntöjä kiinteän liittosuhteen luomisessa välttämättömien sääntökohtien ottamiseksi jäsenyhdistysten sääntöihin, joten olettamasääntöjen merkitys sääntöjärjestelmän keventäjänä olisi hyvin vähäinen.

2. Jäsenten yhdenvertaisuusperiaatteesta nimenomainen säännös – yhdistyslain 10 a §

Työryhmä ehdottaa yhdistyskäytäntöä vastaavaa nimenomaista säännöstä yhdenvertaisuusperiaatteesta, joka selventää nykyisin suurelta osin sääntelemättömän periaatteen soveltamista yhdistyksissä. Ehdotuksen soveltamisala on huomattavasti suppeampi kuin muissa yhteisömuodoissa eikä periaatetta sovelleta yhtä tarkasti kuin muissa yhteisömuodoissa. Ehdotuksella selvennetään jäsenten yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen erot ja yhtäläisyydet muiden yhteisölakien, perustuslain ja hallintolainsäädännön yhdenvertaisuusperiaatteisiin ja yhdenvertaisuussäätelyyn.

Ehdotus perustuu oikeuskirjallisuuden lisäksi työryhmän selvittämään yhdistyskäytäntöön (esim. verkkokyselyt ja -keskustelut ja työpajat). Ehdotuksen perusteluissa on paljon käytännöstä nousseita esimerkkejä.

Vastustan

Perustelut

Jäsenten yhdenvertaisuus on luonnollisesti yhdistystoiminnan tärkeä periaate. Ehdotetulla tavalla lakiin kirjoitettu yhdenvertaisuutta yhdistyksen päätöksenteossa korostava normi voi kuitenkin tosiasiallisesti johtaa riitaisuuksien lisääntymiseen käytännöllisessä yhdistyselämässä ja yhdistyksen normaalin päätöksenteon vaikeutumiseen. Sen vuoksi MTK ei näe erityistä tarvetta säätää laissa jäsenten yhdenvertaisuudesta ehdotetulla tavalla. Käsityksemme mukaan muita yhteisömuotoja koskevat normit eivät ole peruste säätää vastaava normi koskemaan myös yhdistyksiä. Katsomme voimassa olevan yhdistyslain mukaisen normijärjestelmän turvaavan sekä jäsenten yhdenvertaisen kohtelun että yhdistysten päätöksenteon sujuvuuden varsin hyvin.

3. Sallitaan 100% verkkokokoukset perinteisen yhdistyksen kokouksen tai valtuutettujen kokouksen vaihtoehtona – yhdistyslain 17 §:n 2 momentti

Verkkokokous perustuisi aina yhdistyksen sääntöihin ja jäsenten käytössä olisi kaikki perinteistä kokousta vastaavat osallistumiskeinot ("teknologia-neutraali" kokousmääritelmä, käytännössä yleensä reaaliaikainen osallistuminen). Hallitus vastaisi tarvittavista kokousjärjestelyistä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

4. Etäosallistuminen mahdolliseksi hallituksen päätöksellä, jollei säännöissä rajoitettu tai kielletty – yhdistyslain 17 §:n 3 momentti

Ehdotuksella pyritään digitalisoinnin mahdollisuuksien käyttöön täysimääräisesti sekä, vältetään sääntömuutos- ym. Kuluja. Ehdotuksen valmistelu perustuu myönteisiin kokemuksiin ja työryhmän arvioon väliaikaisen lain aikaisesta kokouskäytännöstä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

MTK:n jäsenyhdistysten kokemukset etäosallistumisen sallivista poikkeuslaeista ovat olleet pääosin myönteisiä. Henkilöjäsenten mahdollisuus osallistua yhdistysten päätöksentekoon on poikkeuslakien voimassa ollessa jopa parantunut.

5. Jäsen- ja liittoäänestys myös hallituksen puheenjohtajasta ja hallituksen jäsenistä mahdolliseksi – yhdistyslain 17 ja 19 §

Hallitusohjelman mukainen mahdollisuus jäsen- ja liittoäänestyksen sallimiseen hallituksen tai sen puheenjohtajan valitsemiseksi perustuisi aina yhdistyksen sääntöjen määräykseen. Liittoäänestyksellä tarkoitetaan päätöksentekoa, jossa esimerkiksi puolue-yhdistyksen jäsenyhdistyksen henkilöjäsen saa äänestää puolueyhdistyksen yhdistyksen kokoukselle kuuluvasta asiasta.

Ehdotuksen ero yhdistyksen kokouksessa käsiteltävään hallituksen puheenjohtajan ja jäsenen valintaan olisi se, ettei tarvitse järjestää kokousta, jossa keskustellaan ehdokkaista. Nykyisin jäsenyhdistyksen henkilöjäsenelle ei voi antaa äänioikeutta esim. puolue-yhdistyksen puheenjohtajan tai hallituksen jäsenen vaalissa.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Ehdotus tosiasiassa antaisi mahdollisuuden siirtää liittomuotoisessa yhdistyksessä päätösvalta hallituksen puheenjohtajan ja jäsenten valinnasta pois yhdistyksen jäseniltä itseltään. MTK:n käsityksen mukaan myös moniportaisessa liittomuodossa on syytä kunnioittaa kunkin yhdistyksen omaa päätöksentekoa. Sen vuoksi laissa ei pitäisi sallia siirtää liiton hallituksen puheenjohtajan tai jäsenten valintaa liiton jäsenyhdistyksen henkilöjäsenille. Jäsenäänestyksen salliminen nimenomaisella sääntömääräyksellä tulisi olla mahdollista, mutta liittoäänestyksen ei.

6. Jäsenen kyselyoikeudesta yhdistyksen kokouksessa nimenomainen säännös – yhdistyslain 25 a §

Työryhmä ehdottaa nykyistä yhdistyskäytäntöä vastaavaa nimenomaista säännöstä jäsenen kyselyoikeudesta ja yhdistyksen johdon vastausvelvollisuudesta yhdistyksen kokouksessa. Tarkoituksena on selventää, milloin nykyisin sääntelemätön kyselyoikeus ja vastausvelvollisuus on tai sitä ei ole. Ehdotus perustuu oikeuskirjallisuuden lisäksi työryhmän selvittämään yhdistyskäytäntöön (esim. verkkokyselyt ja –keskustelut ja työpajat). Ehdotuksen perusteluissa on paljon käytännöstä nousseita esimerkkejä.

Vastustan

Perustelut

Kyselyoikeus ehdotetussa muodossa voisi halvaannuttaa yhdistyksen päätöksenteon kokonaan. Kyselyoikeus työllistäisi yhdistysten hallintoa kohtuuttomasti. Riidat lisääntyisivät.

MTK ei näe ehdotetussa kyselyoikeudessa yhdistysten henkilöjäsenten kannalta merkittäviä hyötyjä. Voimassa oleva laki antaa henkilöjäsenille riittävät mahdollisuudet saada tarvitsemansa tieto oman yhdistyksen toiminnasta.

7. Sallitaan päätösvallan delegointi jäseneksi ottamisen ja eroilmoituksen vastaanottamisen osalta – yhdistyslain 12 ja 13 §

Jäseneksi ottamisen osalta delegointi perustuisi sääntöihin, eroilmoituksen vastaanottamisen osalta hallituksen päätökseen. Tarkoituksena on helpottaa digitaalisten palveluiden mahdollisuuksien hyödyntämistä jäsenasioissa (esim. liiton jäsenpalvelujärjestelmää hyödynnetään jäsenyhdistyksen jäsenasioiden hoidossa).

Ei muutosta jäsenen erottamiseen (ei perusteita sallia delegointia)

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Ehdotus nopeuttaa ja selkeyttää yhdistyksen jäsenrekisteriasioden käytännöllistä hoitamista.

8. Hallituksen huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuudesta ja velvollisuudesta huolehtia yhdistyksen hallinnon järjestämisestä nimenomaiset säännökset. Nimenomainen lain tai sääntöjen vastaisten päätösten täytäntöönpanokielto – yhdistyslain 35 §

Työryhmän ehdotuksen tarkoituksena on selventää yhdistyksen hallituksen yleisiä tehtäviä. Ehdotuksessa on otettu huomioon myös tilanne, jossa vastuu päivittäisesti johtamisesta on toimitusjohtajalla (esim. rajoittaa nimenomaisesti hallituksen vastuuta kirjanpidosta ja varainhoidosta).

Vastustan

Perustelut

Ehdotettujen säädösmuutosten tarve jää epäselväksi. Ehdotuksen mahdollisia vaikutuksia ei ole riittävästi selvitetty. Muutos ilmeisesti korostaisi hallituksen vahingonkorvausvastuuta. Onko tähän havaittu olevan mitään tarvetta käytännöllisessä yhdistyselämässä?

9. Sallitaan myös yhdistyksille toimitusjohtaja-toimielin – yhdistyslain 35 a §

Työryhmä ehdottaa, että yhdistyksen säännöissä voitaisiin määrätä toimielin-toimitusjohtajan valitsemisesta. Mahdollisuus sallitaan kaikille yhdistyksille (ei esim. koko- eikä toimialarajoja). Toimitusjohtaja vastaa hallituksen ohjauksessa ja valvonnassa yhdistyksen päivittäisestä johtamisesta. Hallitus valitsee ja erottaa toimitusjohtajan, joka ei ole työsuhteessa yhdistykseen. Ehdotus ei vaikuta yhdistysten nykyisten toiminnanjohtajien, pääsihteerien ym. työsuhteisiin.

Vastustan

Perustelut

Toimielin-toimitusjohtaja ei sovi yhdistystoiminnan kansanvaltaiseen luonteeseen. Päätösvalta yhdistyksissä tulee olla yhdistysten jäsenten kokouksissaan (tai jäsenäänestyksissä) valitsemilla luottamushenkilöillä, ei johtajasopimuksen solmineilla toimihenkilöillä. Ehdotus myös johtaisi siihen, että yhdistyksissä olisi sekä työsuhteisia toimitusjohtajia että ei-työsuhteisia toimitusjohtajia, joiden toimivalta myös suhteessa ulkopuolisiin olisi erilainen. Järjestelmästä tulisi hyvin sekava. MTK:n käsityksen ehdotuksesta olisi syytä kokonaan luopua.

10. Yhdistyksen johdon esteellisyysääntelyn tarkistus – yhdistyslain 37 §

Työryhmän ehdottamaa esteellisyysääntelyä sovellettaisiin hallituksen jäseniin, (ehdotettavaan) toimitusjohtajaan ja muuhun sääntöjen perusteella hallintotehtävää hoitavaan toimihenkilöön (nykyisin kaikki toimihenkilöt).

Tarkoitus on selventää vastuusuhteita yhdistyksessä: hallitus ja mahdollinen toimitusjohtaja vastaavat yhdistyksen toiminnan järjestämisestä niin, että intressiristiriitatilanteita ei synny ja/tai ne tunnistetaan ja niissä toimitaan asianmukaisesti.

Työryhmän ehdotuksella selvennetään esteellisyyden perusteita siten, että yksityinen etu voi olla esteellisyysperuste vain, jos toimi poikkeaa yhdistyksen tavanomaisesta toiminnasta tai tavanomaisista ehdoista. Lisäksi selvennetään sitä, milloin välillinen etu johtaa ja ei johda esteellisyyteen.

Ei kantaa

Perustelut

Asia vaatii tarkempaa selventämistä jatkovalmistelun aikana.

11. Pienimmille yhdistyksille sallitaan helpotettu tilinpito – yhdistyslain 37 a §

Työryhmä ehdottaa, että jos yhdistyksen tuotot ovat enintään 30 000 €/v, se voi soveltaa kirjanpitolakia kevyempää tilinpitonormistoa, joka perustuu maksuperusteiseen yksinkertaiseen kirjanpitoon. Tarkoituksena on tulojen, menojen, varojen ja velkojen erillään pitäminen. Tilinpitoon ei kuulu pakollisen tilinpäätöksen laatimista, jos tilinpito pidetään säännöllisesti (vähintään kuukausittain) jäsenten nähtävänä. Lisäksi tilinpito-mallissa on mahdollisuus tilinpäätöstä kevyempään vuosilaskelmaan.

Vastustan

Perustelut

Voimassa olevaa tilinpitoa koskevaa normistoa ei voida pitää kohtuuttoman vaikeana noudattaa. Kirjanpito ja tilinpäätös antavat yhdistyksen jäsenille informaatiota yhdistyksen toiminnasta ja mahdollisuuden valvoa yhdistyksen hallituksen toimintaa.

Työryhmä on tarkemmin perustelematta sivuuttanut kaikki ne perusteet, joiden vuoksi kirjanpitovelvollisuus on säädetty myös yhdistysten velvollisuudeksi. MTK:n käsityksen mukaan tilinpitoa koskevat normit olisi joka tapauksessa syytä antaa kirjanpitolaissa eikä yhdistyslaissa.

12. Yhdistysten yhdistymiseen uusi vaihtoehto – yhdistyslain 42 a – 42 c §

Työryhmä ehdottaa vaihtoehtoista sopimukseen perustuvaa yhdistymisjärjestelyä, jolla pyritään helpottamaan erityisesti suurempien yhdistysten yhdistämistä. Ehdotus sisältää varojen ja velkojen yleisseuraannon ja järjestelyn kaikkien oikeusvaikutusten (mm. uuden yhdistyksen perustaminen, sääntömuutos, jäsenyyksien siirtyminen, yhdistyvän yhdistyksen purkautuminen) voimaantulon saman aikaisesti rekisteröinnillä. Yleisseuraanto vähentää olennaisesti varojen ja vastuiden yksilöintiin ja ”järjestämiseen” liittyvää selvittelyn tarvetta.

Velkojen yleisseuraannon vuoksi ehdotus sisältää velkojansuojamenettelyn.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Yhdistysten yhdistymisestä on syytä säätää laissa. Sääntelyn olisi oltava hyvin selkeää, jotta luottamusmiesvoimin toimivat yhdistykset kykenevät sen mukaisesti toimimaan. Työryhmän ehdotus on tehty oikeasta lähtökohdasta. MTK toivoo kuitenkin jatkovalmistelussa vielä kiinnitettävän huomiota sääntelyn selkeyteen ja käytännönläheisyyteen. Mahdollisuus toteuttaa yhdistäminen nykyisenkaltaisen sopimusmenettelyn avulla on myös syytä säilyttää.

13. Muut kommentit työryhmän muutosehdotuksesta yhdistyslain osalta

Yhdistyslain 17 §:n 1 momentti (perinteisen kokouksen määritelmä), 22 § (viittauksen selvennys), 24 §:n 2 momentti (kokouskutsun sisältö etäosallistumisesta, verkkokokouksesta ja ennakoilmoittautumisesta), 25 §:n 2 momentti (ennakoilmoittautumisvelvollisuuden sisällön tarkistus), 26 § (toimitusjohtajan esteellisyys yhdistyksen kokouksessa), 27 §:n 2 momentti (jäsen- ja liittoäänestystä koskevan helpotetun sääntömuutoksen soveltamisalan rajoitus, joka liittyy jäsen- ja liittoäänestyksen käyttöalan laajentamiseen), 29 § (avoin äänestys mahdolliseksi myös suhteellisessa vaalissa), 30 § (äänestys- ja vaalijärjestysvaatimuksen rajoittaminen jäsen- ja liittoäänestykseen), 32 § (moiteoikeus myös toimitusjohtajalle), 33 § (kanneoikeus myös toimitusjohtajalle), 39 § (toimitusjohtajan vahingonkorvausvelvollisuus ja johdon vahingonkorvausvastuun rajoittaminen muuta yhteisö- ja säätiölainsäädäntöä vastaavasti), 40 § (pakollisen lopputilityskokouksen tilalle lopputilityksen saatavana pitovelvollisuus), 43 § (lakkautettavan yhdistyksen varojen käyttäminen), 48 § ja 52 § (mahdollisen toimitusjohtajan huomioon ottaminen perus- ja muutosilmoituksessa yhdistysrekisteriin), voimaatulosäännös (ehdotetaan tulemaan voimaan 1.7.2022), siirtymäsäännökset (kokouskutsuajan ja ennakoilmoittautumisen määräajan suhde, ennen lain muutosta käytössä ollut toimitusjohtaja-nimike ja vahingonkorvausvastuu ennen lain muutosta aiheutetusta vahingosta).

-

14. Muut yhdistyslakiin tai siihen liittyviin suosituksiin (esim. hyvä hallintotapa) tai ohjeisiin liittyvät kommentit

Tässä voit kommentoida yhdistyslakia siltä osin kuin asiaa ei ole käsitelty työryhmän mietinnössä.

-

15. Uusi toimintaryhmälaki

Työryhmän ehdotuksen mukainen uudessa laissa säänneltävä toimintaryhmä on yhdistystoiminnalle vaihtoehtoinen kansalaistoiminnan organisointimuoto. Toimintaryhmä edistää yhteisen aatteellisen

tarkoituksen toteutumista. Tarkoituksena ei voi olla voiton tai muun taloudellisen edun hankkiminen siihen osalliselle.

Toimintaryhmän sisäisissä suhteissa on laaja sopimusvapaus – ei esim. pakollista hallitusta eikä jäsenten kokousta. Toimintaryhmän sisäinen viestintä ja päätöksenteko voidaan toteuttaa siten esim. some-palvelussa.

Toimintaryhmä syntyy rekisteröinnillä (PRH:een toimintaryhmärekisteri). Rekisteröinti on määräaikainen (3 vuotta). Jos rekisteröintiä ei uusita, toimintaryhmä poistetaan rekisteristä.

Rekisteröity toimintaryhmä on oikeushenkilö. Toimintaryhmällä on ainakin yksi edustaja, jolla voi edustaa ryhmää kaikissa toimissa. Toimintaryhmän puolesta toiminut ja tointa koskevaan päätökseen osallistunut ryhmän edustaja ja jäsen vastaavat henkilökohtaisesti, jos velkoja ei saa suoritusta toimintaryhmältä. Ryhmän edustaja ja jäsen voivat milloin tahansa erota.

Toimintaryhmän kevennetty tilinpito (ks. Edellä kysymys 11. pienistä yhdistyksistä), jos tuotot enintään 30 000 €/v eikä muuta säännöissä tai päätetty. Toimintaryhmälakiin lisäksi säännökset oikeuspaikasta, toimintaryhmän edustajan vahingonkorvausvelvollisuudesta, toimintaryhmän purkamisesta, konkurssista, muuttamisesta rekisteröidyksi yhdistykseksi ja rangaistusvastuusta.

Vastustan

Perustelut

Toimintaryhmän sanotaan "edistävän yhteisen aatteellisen tarkoituksen toteutumista". MTK kiinnittää huomiota siihen, että tämä on täysin yhtenevä jo laissa säädellyn yhdistystoiminnan tarkoituksen kanssa; yhdistyslain 1 §:n mukaan yhdistys perustetaan aatteellisen tarkoituksen yhteistä toteuttamista varten. Ehdotettu toimintaryhmä ei siis tarkoituksensa puolesta eroaisi ollenkaan yhdistyksestä. Samasta asiasta säädettäisiin kahdella eri tavalla.

Toimintaryhmille esitetyt kevennetyt velvoitteet herättävät luonnollisesti kysymyksiä aatteellisen toiminnan eri toimintamuotojen tasaveroisesta kohtelusta. Pidetäänko rekisteröidyille yhdistyksille säädetyt monia velvoitteita nyt yhteiskunnan kannalta tarpeettomina, kun toimintaryhmien osalta niistä voitaisiin jopa kokonaan luopua? Miksi esimerkiksi jäsenrekisteriä tai tilintarkastusta koskevat velvoitteet edelleenkin säilytettäisiin rekisteröidyillä yhdistyksillä, jos ko. velvoitteet ovat samanlaisten aatteellisten tarkoitusten toteuttamista varten perustetuille toimintaryhmille tarpeettomia? Kansalaisten tulisi olla lain edessä yhdenveroisia.

Työryhmän ehdotuksessa kirjoitetaan, että "Myös toimintaryhmän muotoon järjestäytymisessä on kyse perustuslaissa tarkoitettun yhdistymisvapauden käyttämisestä." Ehdotettu toimintaryhmätoiminta on siis selvästi yhdistystoimintaa. Ja koska se on yhdistystoimintaa, niin siihen tulisi soveltaa yhdistyslakia samalla tavalla kuin muuhunkin aatteellisen tarkoituksen yhteiseen toteuttamiseen. Toiminnan mahdollinen pienimuotoisuus tai määräaikaisuus ei muuta sen luonnetta yhdistystoimintana. Suurimmalla osalla rekisteröidyistä yhdistyksistäkin vuotuiset tuotot ovat alle 30.000 euroa, eivätkä ne harjoita liiketoimintaa. Perustetta erilaiselle kohtelulle ei ole.

Kansalaisyhteiskunnan toiminnan edistäminen ei edellytä mitään uutta oikeushenkilömuotoa. Yhdistys on kehittynyt ja joustava yhteistoiminnan muoto, jonka avulla voidaan toteuttaa kaikki kansalaisyhteiskunnan lainmukaiset aatteelliset tarkoitukset. Yhdistyslakia edelleen kehittämällä voidaan parhaiten turvata kansalaisyhteiskunnan tarpeet myös pienimuotoisen toiminnan osalta.

16. Mietinnön yleisperusteluiden kommentit

Tässä voit kommentoida työryhmän mietinnön yleisperusteluita

Yleisperustelut sisältävät työryhmän

- selvitykset yhdistyslainsäädännön sisällöstä ja yhdistyskäytännöstä, muusta yhteisölainsäädännöstä vastaavien asioiden osalta ja yhdistystoiminnan sääntelyn ulkomaiden lainsäädännössä,
- arvion nykytilasta ja toimeksiannon mukaiset tavoitteet,
- määrittämät sääntelyvaihtoehdot, arvion vaihtoehdoista ja työryhmän ehdotuksen yleiset perustelut kunkin asian osalta, sekä
- ehdotuksen riippuvuuden muista hankkeista ja suhteen valtion talousarvioesitykseen

-

Muut kommentit

Voitte kirjoittaa muut kommentinne alla olevaan tekstikenttään

-

Malila Vesa
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y.